

Enric Prat de la Riba i *La Veu de Catalunya* (1899-1917)

Josep M. Figueres

Universitat Autònoma de Barcelona

1. Un diari al servei d'una política de catalanització

Amb el nom, emblemàtic, de *La Veu de Catalunya* apareix l'1 de gener de 1899 el diari, fill del setmanari homònim nat el 1891. És el diari històric en llengua catalana de més llarga vida, de 1899 a 1937, tretze anys més que *La Renaixensa*. L'any de la conversió, el 1899, a Barcelona només es publica un diari en català: *La Renaixensa*. Afí a la Unió Catalanista, dirigit per Aldavert i Guimerà, és portaveu de la dita «puresa» del catalanisme, no pas de la manca d'implicació, de l'apoliticisme, com s'ha escrit repetidament. D'una radicalitat sense concessions a la col·laboració en considerar corrupta la política convencional. *La Renaixensa* és un periòdic catalanista radical, i no només estrictament cultural i informatiu. Com a plataforma única de la premsa diària en català, de 1881 a 1899 és un portaveu essencial. Prat de la Riba hi col·labora, poc, però, des de 1891. El periòdic és considerat com l'altaveu irreductible del catalanisme dels «grans», dels «històrics».¹

Prat de la Riba té un gran respecte per aquest diari. Sembla que una de les grans alegries de la seva joventut és «descobrir», a casa d'un oncle seu, que s'edita un diari íntegrament en llengua catalana, i naturalment, en anar a estudiar a Barcelona, li falta temps per vinculars'hi. Dels pocs articles que hi publica, destaquen els de la polèmica amb Clarín el 1896. El 1897 i el 1898 col·labora també en el setmanari *La Veu de Catalunya* i segueix la relació amb *La Renaixensa*. No és estrany, doncs, que quan el grup que lidera aspira a un periòdic, vulgui assumir-ne el control, però no se'n surt.

La Veu de Catalunya neix amb l'escriptura pública d'una societat anònima. És el primer diari en català que ho fa emprant aquesta fórmula.² El 15 de novembre s'acorda crear l'empresa Editors Catalans Societat Anònima i el 15 del mes següent,

1. Carola DURAN I TORT, «*La Renaixensa*», *primera empresa editorial catalana*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2001, p. 193 i seg.

2. Vegeu l'escriptura de constitució a l'apèndix de l'estudi de Josep M. FIGUERES, *La Veu de Catalunya (1899-1937)*, Barcelona, Base, 2014, on mostrem la relació del capital social i així podem saber si hi havia poc o molt capital i quins eren els «amics» de Muntanyola.

davant el notari Josep Torras Sampol, es constitueix la societat amb els vocals següents, que presentem en l'ordre en què apareixen en l'escriptura: Jaume Carner i Romeu, Enric Prat de la Riba, Raimon d'Abadal i Calderó, Narcís Verdager i Callís, Ramon Mirall i Rius, Andreu Basté i Ferrer, Pere Calvet i Pinto, Josep Serrat i Izquierdo, Francesc Serrat i Izquierdo, Joaquim Cabot i Rovira, Emili Cabot i Rovira, Josep Puig i Cadafalch, Pere Muntanyola i Carner, Lluís Duran i Ventosa i Josep Carné i Cassar. Entre els quinze noms hi trobem Prat de la Riba, que assumeix la direcció, mentre que Pere Muntanyola assumeix la gerència i el secretari del Consell és Lluís Duran i Ventosa. La conversió de setmanari a diari és impulsada pel dinamisme dels joves i encapçalada per Enric Prat de la Riba, i els membres del Consell s'impliquen molt en la difusió del model que tenen de catalanisme. Abadal, Verdager, Puig i Muntanyola són exponents d'aquesta activitat, amb l'edició de materials d'extensió del catalanisme com el catecisme famós amb un tiratge de cent mil exemplars, etc.

En els papers de Prat, conservats a l'Arxiu Nacional de Catalunya (ANC), hi ha relacions de dades de múltiples aspectes per a la confecció del diari. La seva anàlisi *in extenso* permetria fer-ne un bon treball. Fins i tot hi ha la relació de llibres que han d'anar a la biblioteca³ d'ús del diari i un esbós de sumari⁴ teòric.

Segurament, en fundar *La Veu* les motivacions són diverses: no hi ha només l'objectiu de defensa de l'economia, tot i que el diari coordina ideològicament la campanya pel concert econòmic al costat del Foment del Treball Nacional o bé assumeix una labor, com veurem, molt dinàmica, de vector direccional en el combat de supervivència primer, de manteniment després i de posicionament de prestigi del catalanisme cultural i social. Els factors de creació del diari són diversos i múltiples. Tanmateix, la identificació d'un sector del diari, dirigit per la propietat i la direcció, amb la patronal catalana condiona el to general de *La Veu*, que té la subordinació dels intel·lectuals i els escriptors afins i neutres a la direcció política. Els crítics marxen el 1906 i funden el setmanari *El Poble Català*.⁵

La lectura dels noms dels fundadors del diari, que desemborsaren la meitat del capital social, resol dubtes sobre l'orientació política dels socis amb l'escriptura, que transcrivim íntegra en el nostre treball sobre el periòdic, publicat ara fa tot just dos anys. Aquests noms dels socis fundadors són eloqüents per a veure el to diguem-ne nacionalista que té el periòdic i el fet que les vinculacions dels sectors col·laboracionistes amb el general Polavieja són minses malgrat el que afirmen biògrafs com Olivar, que manifesta que eren majoritaris.⁶

Enric Prat de la Riba, i ara ho sabem de manera detallada per les escriptures de

3. Larousse, Muntaner, *Almanac Gotta*, la col·lecció del diari *La Veu*, la col·lecció «Almanacs del Brusí», *Diccionari francès, Anuari Riera*, antologies de contes.

4. «Nota política; Article firmat polític o literari; Article d'amenitats y de curiositats; Notas de política estrangera; Informació política local; Notícies locals; Servey teigràfic; Endevinalles, etc.; Follet; Secció comercial.»

5. Jordi LLORENS, «El trencament de la Unió Catalanista», *La Unió Catalanista*, p. 365 i seg.

6. Rafael OLIVAR, *Prat de la Riba*, Barcelona, Aedos, 1964, p. 138139.

constituïció de la societat editora de *La Veu*, a més dels cèlebres estatuts del periòdic i del seu epistolari, fou l'autèntic creador del diari. Un diari que ha estat, segons Josep Pla i Eugeni Xammar, «[e]l diari català i en català més important del periodisme català». Fill del setmanari homònim nat el 1891, apareix l'1 de gener de 1899 i té un paper clau en la política catalana.

Prat, nat el 1870, encara no té trenta anys i ja és el promotor de la societat anònima que promou el periòdic, i s'ocupa de les grans decisions del diari durant gairebé vint anys. Vetlla pels fixatges de qualitat, com el de Raimon Casellas, que «pren» a *La Vanguardia*, i pels grans aspectes econòmics, com l'adquisició de màquina, les gestions importants amb els proveïdors, la selecció de col·laboradors... En definitiva, per tot el procés en l'alta gestió d'un periòdic d'impacte. *La Veu* no és un diari de poc contingut i, per tant, poca gestió. Des del naixement té un gran format, sis columnes a cos petit, de manera que hi ha molt, molt de text. I les quatre pàgines inicials creixen. Del rotatiu apareixen dues edicions diàries, i en ocasions especials tres: a més de la de matí i la de tarda o vespre, una de mitjanit, com la luctuosa del 25 de novembre de 1905, que té una difusió excel·lent com a diari de referència pel seu contingut extraordinari. I usem aquest mot a consciència. Si en el *Diari Català*, vint anys abans, hi ha dos o tres grans articles o cròniques per número, a *La Veu* hi són també... però per pàgina! El resultat el fa esdevenir el diari més rellevant, en català i en castellà, en el panorama de les idees, en el món cultural i del pensament, fins a mitjan anys vint, quan competeix amb *La Publicitat* arran de la conversió d'aquesta revista al català el 1922.

Arranquem amb el naixement *ex novo*, que no és una adaptació del setmanari, sinó una nova aparició periodística deguda a un periodista singular. Certament, veurem un articulista que excel·leix en el periodisme doctrinari, d'idees, i veurem també el que avui coneixem com un editor de premsa. Afegim-hi el paper de director i d'una única tribuna, ja que les aportacions de Prat a altres periòdics com els precedents comarcals són quantitativament irrellevants, com podem veure en l'edició de l'obra completa de Prat, en tres volums que apleguen escrits, llibres i articles, a cura de Josep M. Ainaud de Lasarte i, molt especialment, d'Albert Balcells.

El 1899 apareixen a Barcelona una vintena de periòdics, la majoria lligats a la política i amb abundosa presència de la premsa —diguem-ne— estrictament empresarial. *La Renaixensa* és gairebé una ombra de l'empenta que tenia deu anys enre-re. En altres mots, era preagònica. *La Veu* surt com un poltre desbocat, amb energia juvenil, i és l'òrgan d'un partit nou i modern, la Lliga Regionalista, que a partir del 1933 esdevé la Lliga Catalana. Un partit que s'uneix amb els radicals i junts releguen i desplacen els dinàstics, tot i que no els eliminen políticament a la minoritat fins vint anys després.

La figura de Prat desperta grans fidelitats que no són purament circumstancials, sinó sentides, de fons, com la de l'escriptor Narcís Oller, que col·labora en el primer número amb un conte que surt publicat a la portada, al costat de l'article polític de Prat, i així ja es marca el tarannà del diari: cultural i polític. Es tracta de grans

fidelitats: la d'Oller fa que arribi a deixar el seu domicili com a redacció del diari en avinenteses difícils, i la de Josep Morató i Grau queda patent en la necrològica de Prat que fa el 1917 des del dolor i l'admiració, en el número monogràfic que dedica el diari al seu fundador. O la de Josep Carner, que també participa amb un sonet epitalàmic esplèndid en aquest exemplar dels primers dies d'agost del 1917, preludi de la seva marxa del diari. O bé en el número extraordinari, d'unes seixanta pàgines, del 1929 arran del trentè aniversari del diari, on apareix la plenitud de la intel·lectualitat lloant un home i una obra. Aquesta admiració és constant en la vida de *La Veu*, amb articles de record l'1 d'agost, amb la reproducció d'articles emblemàtics i àdhuc llibres d'antologies, com l'anomenat *Articles*, de 1934, editat per la Lliga... Tots representen aquesta vinculació profunda entre periodistes i promotor, entre idea fundacional i capital propietari, entre redactors i col·laboradors.

Prat de la Riba pateix amb *La Veu de Catalunya*, s'hi il·lusiona i la considera una de les seves activitats principals. La revisió del seu epistolari n'és una prova eloqüent. En un paper amb la capçalera del periòdic, Prat demana a Leonci Soler i March el 29 de gener de 1900 que subscrigui accions del periòdic, i adjunta una butlleta a la missiva. És una carta molt explícita⁷ sobre els aspectes interiors del diari; ja se sap que diu més una carta privada que un editorial públic:

Sr. D. Leonci Soler. Distingit senyor y amich,

Fa dias tinch l'encàrrech del gerent de *La Veu de Catalunya* de escriureli remenli lo butlletí de suscripció d'accions del nostre diari, però la passa regnant m'ha tingut bastant apartat de tota mena de treballs fins fa pochs dias.

Jo desitjaria, y no dupto que V. coincidirà també ab aquesta aspiració meva que la propietat de *La Veu* estés en sa major part en mans de personas que per son criteri en las cuestiones fonamentals, fossen segura garantia de que may una publicació que assahonem ab tants d'esforsos pugua ser instrument de combat de ideas y sentiments religiosos en el meu esperit indisolublement lligats ab els més fermes amors a las cosas de la terra. Per axò vaig alegrarme de que V. vingués a reforzar el nucleu dels que axís pensem: per axò també li encomana (y a n'aquest fi incloch dos butlletins més) que vegi si li és fàcil de ferne suscriure alguna als seus companys Valls, Rosal y Llanes, que segons tinch entès en aquestas matèrias pensan ab absoluta conformitat ab nosaltres. Disposi sempre com bé li sembli del s. afm. s. c. y a.

Enrich Prat de la Riba

Anys després la relació continua. Prat demana a Soler el 24 de gener de 1909 que assisteixi a una junta general en la qual gairebé es dona per fet que el diputat

7. Amb data de 29 de gener de 1900. A l'obra de Martínez hi ha diverses referències sobre l'epistolari de Prat que palesa la labor de captar capital.

participarà amb dues mil cinc-centes pessetes en l'adquisició d'una acció. Hi consta imprès el nom del notari que constitueix l'escriptura pública: Josep Torras i Sampol.⁸ Enric Jardí⁹ indica també que hi consta Joaquim Ribera i Cuadrench.

Anys després Prat torna a demanar a Soler, que té molts contactes al Bages com a diputat manresà, que col·labori a difondre el diari facilitant-li un llistat d'amics seus als quals puguin enviar el periòdic.¹⁰

Prat és l'home públic del diari i configura una visió dual en la qual es barregen gairebé tots els aspectes de la vida del periòdic. Fins i tot quan es troba fent repòs al sanatori de Durtol, tramet una nota a Joan Maragall en la qual li prega la seva col·laboració; tanmateix, si demana favors per a *La Veu de Catalunya*, després hom els hi reclamarà. Així, l'esmentat Soler li demana una ocupació, al partit o al diari, per a un jove amb el qual hi té compromís. Sens dubte, quan disposem de l'edició crítica de l'epistolari de Prat de la Riba, ens adonarem del teixit notable de relacions que fixà arreu del país el periòdic, que esdevingué el millor instrument per a la realització de campanyes, atès que feu esdevenir el catalanisme una força política real, i no purament testimonial o marginal.

Ens trobem amb un diari modern, innovador, de contingut renovador i de presentació formal reeixida. Els redactors en cap, com Josep Morató o l'esmentat Casellas, encarnen aquesta innovació. A més, en els primers temps hi ha una obertura: és el diari de les campanyes fins a la sorollosa ruptura derivada de les tensions socials que esclaten en la vaga del 1902, i quatre anys després apareix l'escissió amb *El Poble Català*, primer setmanari i després diari. El 20 d'octubre de 1900 Prat elabora

8. Pilar MARTÍNEZ CARNÉ I ASCASÓ, *Enric Prat de la Riba i Leonci Soler i March. Correspondència inèdita (1899-1916)*, Manresa, Centre d'Estudis del Bages, 1991, p. 74.

9. Enric JARDÍ, «L'obra de cultura de Prat de la Riba des del diari *La Veu de Catalunya*», a Enric JARDÍ, *Prat de la Riba, propulsor de la llengua i la cultura*, amb textos de J. Rubió i Balaguer, E. Jardí, J. Galí i el mateix Prat, Barcelona, Selecta, 1974, p. 158.

10. Pilar MARTÍNEZ CARNÉ I ASCASÓ, *Enric Prat de la Riba i Leonci Soler i March*, p. 159: «1IV1913. Sr. Dn. Leonci Soler i March. Distingit company: Segurament haurà pogut observar en el decurs de la passada campanya electoral la manera com faciliten les tasques i n'asseguren l'èxit, aquells nuclis adictes que presenten una absoluta unitat espiritual amb nosaltres. I no hi ha dubte que aquesta observació li haurà suggerit més d'una vegada la necessitat de fomentar semblants nuclis per a bé de la causa que defensem. Un dels medis més decisius per a aconseguir-ho és la difusió del diari, que recull les orientacions dels directors del nostre moviment i les porta arreu de la nostra terra, convertint-se així en lligam espiritual que ajunta en esperit als homes de totes les comarques catalanes. Per això ens dirigim a vostè, participant-li que estem disposats a destinar a la propaganda patriòtica un cert nombre d'exemplars que enviarem com a prova a les persones de la seva comarca, que vostè tingui la bondat d'indicarnos a fi de veure si volen figurar a les llistes dels nostres subscriptors, refermant d'aquesta manera aquell lligam necessari al bon èxit de les tasques patriòtiques, en les quals tan bella part ha pres sempre vostè. Aprofiten aquesta ocasió per a repetir-se una vegada més, amics i companys. E. P. Riba, R. Abadal». Els arguments exposats suara en aquesta carta apareixen també en una altra a Lluís Duran i Ventosa (12IV1924) en la qual Prat remarca que «una aportació de cinc o sis subscriptors més que cada ú dels nostres amics pugui fer, representa individualment un petit esforç, molt més insignificant del que portaria qualsevol campanya electoral, i no obstant, multiplicat per tots nosaltres, convertiria aviat *La Veu* en un instrument d'una eficàcia insospitada». Vegeu-ho a Pilar MARTÍNEZ CARNÉ I ASCASÓ, *Enric Prat de la Riba i Leonci Soler i March*, p. 160. Aquest epistolari és molt interessant perquè ens acosta a la vida interior del diari. Prat, per exemple, diu en una carta del juliol de 1901: «Hem de pagar l'últim plasso de la màquina [rotativa] y necessitem per fer-ho els últims plassos de las accions que no estant encara totalment desembolsadas. Ens farà, doncs molt favor si pot remetre'ns lo restant a pagar de la seva abans del 15 d'aquest mes, fetxa del venciment del plasso referit».

el primer informe sobre el periòdic i en constata els èxits, com la rotativa nova, i les deficiències, com la falta d'una redacció pròpia a Madrid, de la qual sí que disposen *El Noticiero* i *La Vanguardia*. Un any després torna a presentar un informe en el qual constata encara dificultats. La imatge de diari modern i impecable no és aplicable pel que fa a les instal·lacions, com precisen en llurs descripcions, entre d'altres, Claudi Ametlla, Agustí Calvet i Josep M. de Sagarra, que el descriuen com un diari —siguem elegants— amb greus limitacions. L'èxit del diari és el contingut, no l'empresa.

El país canvia molt en deu anys. L'escàs món cultural ha crescut arreu, i molt. El 1910 hi ha un coixí cultural i periodístic, en català, ben rellevant, publicacions de gran impacte i moltes d'especialitzades, i no només al Cap i Casal, sinó també al món local. El diari compta amb un públic gran que li és fidel, i no només —insistim— per la qüestió religiosa o econòmica, sinó per la voluntat democràtica i la reivindicació catalanista del periòdic. Ras i curt, en el panorama periodístic del moment, gris i força monòton, *La Veu* significa una revolució. Només cal mirar els periòdics del mateix dia i comparar-ne la presentació i el contingut. Els números i les pàgines monogràfiques de carrers o pobles, o de temàtiques com l'art, l'agricultura, la infància o el món femení, són elements importants en la materialització de la fidelitat i contribueixen a una modernitat de contingut entesa com el diari que volen els lectors, i no el diari que volen els redactors. Avui ho considerem habitual, però a partir d'aleshores va ser una autèntica novetat perquè van predominar en el contingut del diari l'opinió i la còpia de material d'altres periòdics. L'exigència del creador hi té un paper crucial.

Prat hi intervé de manera determinant i central. I en tenim testimonis documentals. Per exemple, escriu als seus redactors instruccions i comentaris per a millorar el producte final. Vegem-ne una mostra a tall d'exemple:¹¹

Tot lo que en *La Veu* pot fer-se amb habilitat política, amb energia, amb valor personal, tot s'ha fet. L'instrument polític s'ha elevat al grau més alt de perfecció: no té igual a Barcelona. Els fets hi diuen prou. En canvi tot lo que ha de fer-se amb superioritat de medis materials: paper, tinta, informació telegràfica, etc., no s'ha fet. *La Veu*, diari, és en aquest ram inferior als altres diaris importants de Barcelona: *Brusi*, *Vanguardia*, etc. I no és pas que hagin faltat en aquest punt iniciatives; lo que hi ha és que sempre s'ha topat amb la falta d'elements, amb la resistència o la impossibilitat de l'administració a facilitar els recursos necessaris. Només a còpia de grans esforços va adquirir-se la rotativa, però la seva acció ha quedat aïllada, ja que no s'han pogut implantar les altres reformes.

Aquestes se fan cada dia més indispensables: les empreses periodístiques extreme-
men la competència: el *Brusi* ens es superior per la informació estrangera, *La Vanguardia*

11. Informe de la direcció de *La Veu de Catalunya* al Consell d'Administració del diari del 20 d'octubre de 1900, ANC, Fons Prat, prestatge v, recollit per Josep M. AINAUD i A. BALCELLS, *Obra completa de Prat de la Riba (1898-1905)*, vol. II, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1998, p. 379.

dia i *El Noticiero* per la de Madrid. La doble edició de *La Vanguardia* dificulta també l'expansió dels demés periòdics. [...]

No sent possible ara per ara tenir a Madrid agència pròpia com *La Vanguardia* i *El Noticiero*, tot procurant millorar-les amb altres medis secundaris, hem de fixar-nos preferentment en la informació estrangera. Per a perfeccionar aquesta podria —mentre no és possible altra cosa millor— abonar-se a l'agència Fournier que per cent pesetes mensuals dóna un regular servei; i al mateix temps organitzar, de les principals capitals estrangeres, revistes quinzenals per l'estil de les que ja rebem de París.

I tot el que es pot fer es fa. Per exemple, fins a la creació de l'Editorial Catalana s'usa la literatura en clau de creació d'addicció dels lectors, com al final del segle XIX a París, això és: el fulletó. Així, diàriament es publiquen fragments d'obres literàries per a garantir aquesta fidelitat del públic lector. Gairebé trenta novel·les, gairebé la majoria d'autors estrangers, apareixen i són ben rebudes pel públic lector. Respecte dels anuncis, Prat considera que són un reflex de la prosperitat, de l'estat d'ànim del país. En èpoques de depressió espiritual o de crisi econòmica, minven. Diu:

L'anunci és necessari econòmic i moralment al diari. I no solament convé tenirne, sinó ferlos lluir. De tal manera que alguna que altra vegada, no hi fa res que els anuncis se mengin el text, que els lectors trobin a mancar el text. Res com aquesta petita molèstia d'un dia, els fa adonar-se'n de l'abundor d'anuncis, de la prosperitat del diari.

En l'etapa de Prat director i periodista, que veurem tot seguit, i malgrat les caricatures de la premsa satírica i la crítica dels oponents polítics, el diari és una publicació de lluita, agressiva i ardida; valenta, en una paraula. Tanmateix, la imatge que genera aquesta iconografia —i els articles hostils— és simplement la d'una tribuna conservadora. Però de l'anàlisi del periòdic i de la carta que vàrem fer, mirant un mes íntegre de cada any de vida, es comprova la seva defensa radical de la llengua i la identitat. Prat i *La Veu* no aspiren a la separació de Catalunya, sinó a la renovació de l'Estat espanyol, però la seva fermesa i la seva catalanitat fan que se l'etiqueti, aquests anys, de perillós enemic d'Espanya, i la coherència del periòdic comporta multes, sancions, detencions, i culmina en un assalt militar el 1905 com a cloenda de les tres suspensions que es produeixen quan han d'aparèixer títols alternatius per a suplir-lo.

La lluita de l'Administració de l'Estat contra la premsa política catalana és constant. Els diaris barcelonins són molt afectats per la repressió i treuen títols alternatius, tant els de Barcelona com la premsa en llengua catalana editada a comarques.

Pel que fa al contingut, el diari surt al carrer. Res del còmode periodisme de despatx. Gaziel explica a les seves memòries que la primera feina que tingué com a redactor polític al diari fou visitar els prohoms de la Lliga i demanar-los opinions i dades. Carner explica el mateix. Els redactors surten, doncs, al carrer. Però com a diari polític en funció, i al servei, dels polítics. És això el que retreu Casellas. Sovint,

i ho constata amb amargor, li indicaven on passaven les vacances o que la filla se'ls casava amb un industrial del sucre d'acreditada trajectòria i personalitat patriòtica. Hi ha periodisme de recerca, però també de societat, i el més servil. Simultàniament, també té lloc una gran vinculació amb els lectors. Cal destacar els corresponsals —àdhuc a Amèrica— i els col·laboradors que per afinitat ideològica hi participen al marge de compensacions econòmiques. És, per tant, una estructura més feta a la passiva que no pas a l'activa, amb les limitacions i els encerts que això comporta.

El diari pateix diverses tensions i contradiccions. La repressió s'abat implacable sobre el catalanisme polític, igual com quan va aparèixer en les dècades anteriors amb el *Diari Català* d'Almirall. El desembre del primer any de vida del diari, és a dir, el 1899, es proclama l'estat de guerra arran de l'afer del tancament de caixes i el diari publica aquesta nota: «Tornem á advertir als nostres lectors que si troban deficiències en l'informació o incoherències en els articles, se recordin que tots els nostres escrits han passat per la censura militar».¹² Al costat d'aquesta nota, s'estableix la suspensió. *La Veu* ha de deixar pas a *La Creu de Catalunya* i al *Diari de Catalunya*, com a substituïts, que són alhora vigilats i reprimits. Vegem els articles que en començar la vida del diari motiven la repressió i les capçaleres alternatives que apareixen davant les suspensions:

Taula núm. 1

Articles causants de suspensions o processos

<i>Autor</i>	<i>Títol</i>	<i>Data</i>
Editorial	«Crisi macabra» ¹³	20-IV-1900
E. Prat de la Riba	«La feina de sempre» ¹⁴	23-IV-1900
J. Collell	«Inri»	10-V-1900
E. Prat de la Riba	«L'obra d'ara» ¹⁵	20-V-1900
<i>L'Independent</i>	«Separatisme al Rosselló» ¹⁶	17-IV-1902
Redacció	[Crònica dels fets del dia 25]	26-XI-1905
E. Prat de la Riba	«Serenitat» ¹⁷	27-XI-1905

12. «Avis», *La Veu de Catalunya* (LVC), 12II1899.

13. A. BALCELLS, *Obra completa de Prat de la Riba*, p. 264, apunta: «L'editorial que motivà la multa no portava signatura, però no ens consta que fos de Prat de la Riba. Deia que el resultat de la crisi confirma la ja universal creença que res no es pot esperar d'Espanya».

14. Enric PRAT DE LA RIBA, «La feina de sempre», OC, vol. 1, p. 364 i seg. Aquest article, multat, és molt representatiu del periodisme polític del director Prat.

15. Per aquest article, el jutge d'instrucció militar Barlet obre un procés a Prat. És indultat. Davant la impossibilitat d'aparèixer *La Veu*, neix *La Creu de Catalunya*.

16. Josep M. FIGUERES, *Procés militar a Prat de la Riba. Actes del consell de guerra de 1902*, Barcelona, Llibres de l'Índex, 1996.

17. Segons Joan ALAVEDRA, *Francesc Macià*, Barcelona, Curial, 1993, p. 52, l'edició és recollida i el director, detingut. L'edició, efectivament, és recollida per l'article de Prat, però de la detenció del director no hi ha constància. *La Vanguardia* publica el 27 de novembre de 1905 la nota següent: «Hasta nosotros llega el rumor de haber sido detenido y conducido a las prisiones militares el redactor en jefe de *La Veu de Catalunya* don R. Casellas». En canvi, l'endemà *La Publi* notifica que, efectivament, el director —Ignasi Corma Miralles— és detingut per indicació de Caselles, que

Taula núm. 2

Títols alternatius de *La Veu de Catalunya* en vida de Prat

<i>Capçalera</i>	<i>Inici</i>	<i>Final</i>	<i>Núm. editats</i>
<i>La Creu de Catalunya</i>	21-V-1900 (v.) ¹⁹	6-VI-1900 (m.)	37
<i>Diari de Catalunya</i>	VI-1900	12-III-1901	241
<i>Baluart de Sitges</i>	14-VIII-1917	17-VII-1917	3
<i>Costa de Ponent</i>	VII-1917	21-VII-1917	4

A més, hem detectat, per al període 1899-1919, suspensions diverses. Per exemple, del 22 de maig al 6 de juny de 1900, del 4 al 16 de desembre de 1905 i del 27 al 31 de juliol de 1909.

Econòmicament el diari subsisteix. A més de subscriptors —Prat esmenta que en una primera tongada en té dos mil—, manté, com hem vist, una preocupació per la publicitat. Prat ho explicita fins i tot en el subtítol del 1899, «Diari català d'avisos i notícies», i en el nou subtítol del 1915 i fins al 1933, «Diari català d'avisos, notícies i anuncis». La vida econòmica, tanmateix, és complexa i Prat hi ha de dedicar molts esforços. El 1901 el diari té una crisi financera notable, però se'n surt perquè l'obstinació de Prat permet aconseguir suports.

On excel·leix el periòdic és en la campanya per la Mancomunitat i en la labor cultural, que determinen la importància del mateix diari. Tanmateix, *La Veu* subsisteix, però ni té una vida pròspera ni és un diari miserable que viu del voluntarisme dels col·laboradors.

La Veu és el portaveu del partit hegemònic del catalanisme polític fins al 1936. Aleshores —com s'han preguntat molts—, com s'entén la seva debilitat crònica d'audiència i de difusió, que fa que no sigui mai el periòdic hegemònic del panorama periodístic català? Aquest paper l'ocupa la premsa en castellà i considerada «neutra», com *La Vanguardia* i *El Noticiero Universal* al matí i al vespre, respectivament. Indiquem, tanmateix, que el lector, el subscriptor del diari, és variat, interclassista. No l'hem de confondre amb el que s'ha volgut representar amb un clixé. El fet que sigui un diari polític catalanista amb continuïtat és tota una novetat, i el fet també que sigui culturalment avançat, gairebé en solitari, elaborat per joves,

manifesta que no és el director. Se l'acusa, en un consell de guerra, de la publicació de la ressenya sobre l'assalt militar. Trinidad Casquete, jutge militar permanent, havia pres declaració a Caselles i de resultes, doncs, d'aquesta és detingut el director nominal, I. Corma, i es forma causa contra ell per part del jutge instructor de la nova causa que se seguirà contra *La Veu*.

18. L'article de Vallès passa als tribunals i el cas es tanca amb l'absolució.

19. En realitat és el núm. 3, que correspon al núm. 1, segons la datació. El «segon» núm. 3 també és erroni: correspon, segons la datació, al 2. Quan no s'indica «v.» («vespre») o «m.» («matí»), vol dir que correspon a una sola edició.

converteix *La Veu de Catalunya* en un diari valent i ardit. La resposta a la pregunta que ens feiem és la suma dels factors que hi intervenen: la fragilitat del prestigi del català, en un món d'elits, l'analfabetisme envers el coneixement del català escrit, la manca d'institucions i d'ús públic del català... i, especialment, la competència en castellà amb diaris d'importància.

I, no obstant això, *La Veu* evoluciona. El diari dels anys 1899, 1902 o 1905 en relació amb el dels anys trenta és un periòdic diferent. Mantenen trets comuns, tanmateix: són un diari agosarat que combat el centralisme, que denuncia i que alhora rep, el sancionen, li empresonen directores i redactors, és prohibit. El diari de Prat és un periòdic valent.

Prat té un sou del diari, un sou important, tot i que per dificultats de tresoreria sovint pateix retards i ell mateix finança el periòdic. El 1912 *La Veu* té un saldo a favor, entre deute, sous i interessos, de 22.114,80 pessetes. El 1915 és de 32.848,90. Tot i les dificultats financeres, el diari té un nom de molt alta representativitat i una capçalera que marca prestigi i presència social de relleu. La mateixa capçalera física del diari és un al·legat a favor del modernisme. Els joves lectors associen el diari modern, el diari nou, la novetat, amb un contingut, i la capçalera, famosa, de Lluís Domènech i Muntaner encarna aquest esperit. És una capçalera que s'inspira en l'historicisme, en l'elm de Jaume I, i que és present durant tota la vida del diari. Dona nom a l'ocell, la perdiu, i són els prohoms de la Lliga, també coneguts en llenguatge col·loquial com a *perdigots*. Apareixen revistes d'humor contra el diari, com ara *La Perdiu*, i d'altres amb noms que fan el símil amb el que voldrien fer alguns amb el diari, com ara *Perdiu ab Salsa* (1902) o *La Caça de la Perdiu* (1904), a la capçalera de la qual un pagès, sota l'escut de *La Renaixensa*, llança un tret contra l'ocellot que té per cap el ninot que representa el *Cu-cut!*, publicació vinculada també a la Lliga. L'element gràfic, com el nas típic de Cambó, és un element consubstancial de la rica premsa humorística del primer terç del segle xx.

Un dels grans mèrits de *La Veu* és, a més de la construcció mental d'un espai democràtic nou, la renovació doctrinal i formal del periodisme i l'extensió de la modernitat (modernisme) amb el catalanisme polític. Efectivament, disposar d'un observador, mirall i altaveu de la realitat, és clau en la contribució fonamental del diari a destruir el caciquisme²⁰ i la corrupció electoral, que el Centre Català havia iniciat a mitjan anys vuitanta repudiant i criticant aquestes pràctiques. *La Veu* maldà, amb

20. Aquest objectiu, imprescindible si es volia aconseguir alguna cosa en el terreny polític —govern municipal, representació parlamentària, etc.—, el dugué a terme a través d'un triple front: el primer és la sensibilització i la propaganda envers l'opinió pública tot utilitzant l'article de fons (per exemple, a «El caciquisme destructor del Estat», LVC, 2V1901), la caricatura («L'Enemich és el càcich!», LVC, 2V1901) i l'article i la notícia de redactors i col·laboradors, respectivament. Un segon front és el polític, amb la denúncia pública de les irregularitats amb les plataformes que es van guanyant, i el tercer és la creació d'una nova plataforma tècnica el signe de la qual és el cens dels electors, les guies dels electors, etc., fins a arribar al manteniment de la novetat, iniciativa que avui en dia fan organismes com ara la Junta Censal, per exemple, indicant les taules de votacions, etc. Així, la *Guia del elector* (8III1907) mostra la relació de carrers... Finalment, hom efectua una fusió entre el lerroixisme i el caciquisme, del qual és una mostra l'article editorial «El caciquisme municipal. El lerroixisme i les grans empreses» (LVC, 16XI1910).

el partit, per eradicar-les i per configurar un comportament electoral democràtic. Aquesta posició d'honestedat i de dinamisme pren centralitat política, car es consolida en l'epicentre del catalanisme cultural i social i de forma única fins a l'aparició de la dissidència d'*El Poble Català*.

Tot i que el subtítol sembla comercial, «Diari català d'avisos, noticias y anuncios», *La Veu* és un periòdic ideològic, polític; és a dir, un vehicle de combat. Malgrat que hi ha narrativa imaginativa a primera pàgina, xarades o entreteniments a la darrera i notícies d'arreu de Catalunya, Espanya i Europa a les dues centrals, el pes de l'article doctrinari, d'oposició o denúncia, i de la crítica política, de l'editorial polític, la columna d'opinió i pensament, l'article cultural és determinant en tot el contingut.

La redacció malda per una autonomia en els àmbits propis que considera molt rellevants, com el dret, la llengua, l'economia i l'ensenyament. El públic s'identifica amb aquest plantejament i també amb les campanyes que promou, com la del tancament de caixes que emprèn i que és clau en la formulació de les victòries com la de la gran campanya, el gran triomf de les legislatives del 1901, però no de les del 1903. Aquesta mobilització dels sectors dirigents és precisament el factor clau de l'èxit de *La Veu*. El segon element és la decidida vocació professional d'informar de les novetats socials, econòmiques, polítiques i culturals catalanes, tant en articles d'opinió com informatius d'actualitat, sense menystenir altres àmbits de comunicació, com la moda, els esports, els espectacles, etc., amb la voluntat de Prat d'arribar a sectors amplis.

Es tracta d'un contingut altament polèmic, com veurem tot seguit, i alhora múltiple pel que fa a la variació temàtica (literatura, economia, religió, etc.), que s'esforça en la superació dels aspectes formals. Tècnicament, el diari millora constantment en el contingut i la presentació. Es detecta en els canvis de format, de disseny, i són conscients de les seves limitacions, malgrat la gran ambició que tenen d'esdevenir un periòdic diguem-ne de normalitat. *La Veu* del 7 de gener, una setmana després d'aparèixer, inclou aquesta nota:

La Veu de Catalunya ha de pregar novament als senyors subscriptors y als lectors en general que perdonin las deficiencias que notan aquestos días, y que tinguin en compte que'l temps transcorregut desde'l 15 de desembre en que va firmarse la escriptura social, és insuficient pera ben montar una organizació tan complicada com la d'un periòdich a l'altura de las exigencias modernas, malgrat lo qual va sortir lo diari a primer d'any, pera satisfer lo desitj dels molts subscriptors que aixís ho demanaren. *La Veu de Catalunya* posa además a la consideració dels seus subscriptors lo molt que, afortunadament, ha complicat sa organizació'l fet d'haver de tirar, ja desde'l primer dia, aproximadament doble número d'exemplars que'ls que creyan necessaris los més optimistas. *La Veu de Catalunya*, en fi, agrahtint en tot lo que val l'excel·lent interés que'l públich mostra per la publicació, se complau en manifestarli que's tenen molt en compte las diferentes observacions de tota mena que s'ha tingut a be ferli, y que'en

lo plasso més curt possible, todas las deficiencias, fins avuy inevitables, quedaran correctgidas.

Hi ha una voluntat d'oferir al lector noves seccions, novetats diverses,²¹ amb una constància que és present durant tota la vida del periòdic. El 1901 l'empresa compra una rotativa. La impressió guanya en claredat, en nitidesa. Les il·lustracions, tot i que mai no són abundoses, hi fan acte de presència. Hom ho anuncia²² amb èmfasi:

Molt aviat *La Veu de Catalunya* inaugurarà grans reformes.

S'estrenarà la MÀQUINA DOBLE ROTATIVA MILLOR D'ESPANYA, que arriba a una producció de 26.000 EXEMPLARS PER HORA, plegats, puguent editar números de quatre, de sis o de vuyt planas. S'estrenarà un elegant y complet assortit de caràcters tipogràfics. S'estrenarà tot el material d'impremta. S'ampliarà el format del diari:

Tres edicions diàries (Notable col·laboració/Gran informació).

El primer número de La Veu de Catalunya reformada, que s'imprimirà ab la màquina rotativa, serà de vuyt planas EN PAPER SUPERIOR SATINAT y contindrà un TEXT EXTRAORDINARI y PROFUSIO DE GRABATS, AB RETRATO DELS COL·LABORADORS Y VISTAS DE LAS MAQUINAS [...].

I ho mostren, orgullosos. El 16 de juny de 1901 apareix un número extraordinari de vuit pàgines, farcides totes de publicitat, amb el retrat del centenar de col·laboradors i unes boniques reproduccions de la sala de juntes, la sala de redacció i, naturalment, la figura del dia, la nova impremta, la rotativa Angsburg, amb una visió també de la secció tipogràfica, l'estereotípia i la premsa a doble reacció Marinoni per a fulls sols, etc. El periòdic esdevé arma de combat i vehicle de propaganda, eficaç i eficient en la cristal·lització de la Lliga homogènia, i ho fa apartant-ne els elements esquerranosos i vehiculant un sentit unitari en el pensament polític.

La Veu de Catalunya demostra una força periodística com cap altre mitjà periodístic i durant tres dècades no té rival de nivell. Això el fa créixer en prestigi i confiança. Efectivament, en deu anys l'antic setmanari esdevé un gran diari de circulació popular i un dels primers en influència social. L'opinió pública catalanista disposa ara d'un òrgan d'expressió important, gens minoritari. La creació del primer periòdic català, *La Veu de Catalunya*, té una gran transcendència. L'èxit és dels que

21. Per exemple, a LVC, 27XII1889, l'anunci de gran format: «Panorama Nacional de Catalunya, València, Mallorca y Rosselló. Portfolis de *La Veu de Catalunya* Reproducció de monuments artístics, moderns é històrics, de la civilització catalana, escenas de costums, tipos comarcals y indrets pintoreschs. Sortirà aviat. Cuaderns d'una dotzena de làminas ab text català, francés y castellà 70 cèntims. La col·lecció constará de 10 portfolis».

22. LVC, 21IV1901.

sorprenen el mateix empresari. El nou diari ho abassega tot. On excel·leix és en la visió del món i de la realitat des d'una òptica nacional catalana. I en la dialèctica política. Les polèmiques amb la premsa de Madrid abunden, són dutes amb gran habilitat per Prat i se sostenen en el terreny dels principis o els fets concrets. El mateix Prat polemitzava amb *El Imparcial*, el diari diguem-ne *non plus ultra* de la modernitat centralista d'aleshores. El seu treball eixampla la base social del catalanisme i, fet que no passa ni a València ni a les Illes, augmenta la consideració social de la llengua, i així es va perdent l'habitud de considerar el català com una llengua baixa, plebea, camperola. Només cal recordar la campanya per als discursos inaugurals del curs a l'Ateneu Barcelonès tot just quatre anys abans del naixement de *La Veu*. La castellanització del món acadèmic i cultural associatiu era absoluta. I en quinze anys i sense tenir ni l'Administració de l'Estat a Catalunya ni la Universitat, es va fer el tomb.

2. Director de *La Veu*

Com a director del periòdic, Prat de la Riba viu intensament la creació i els tres primers anys de *La Veu*, amb unes eleccions importants al mig. Pateix un trasbals amb el consell de guerra del 1902, del qual vam exhumar les actes i on trobem les claus del seu comportament polític posterior i tots els grans episodis que no podem esbossar en el període que va des de la Setmana Roja o Tràgica del 1909, amb la censura a Joan Maragall, fins a la crisi del 1917 i els diaris clandestins que edita el periòdic censurat, passant per la Primera Guerra Mundial o Gran Guerra i el reguitzell de lluites polítiques, reivindicacions nacionals, aportacions culturals i, especialment, la campanya per a l'obtenció de la Mancomunitat i, naturalment, la projecció de la seva labor al costat de mil i una iniciatives davant de conflictes derivats de l'oposició centralista a l'ús públic, oficial o docent de la llengua catalana i els constants elements d'informació i opinió sobre aspectes generals, de religió, política i, especialment, cultura catalana en tots els vessants, de la música al teatre, de la literatura al folklore i l'economia, i igualment en molts apartats: borsa, port, producció i preus agraris, etc. *La Veu* tracta una gran amplitud de temàtiques que fan esdevenir el diari un microscopi de l'activitat del país. Afortunadament, ara la seva consulta és molt fàcil gràcies a la digitalització que ha dut a terme la Biblioteca de Catalunya en la tan útil plataforma ARCA.

Com a director, Prat té, dèiem, un paper clau. Després del rebuig de Maragall a ocupar la direcció de *La Veu*, només quedava ell, com a personalitat del grup dirigent respectada, tot i la seva joventut, amb una sòlida trajectòria catalanista, afí al pensament majoritari del grup promotor i que no estigués ocupat en altres activitats, i, és clar, amb capacitat i formació. Esdevé, per tant, el director i assumeix, a més, un notable paper com a ideòleg i mentor del periòdic. Ho és i a fons. Cada dia va al despatx. Treballa molt. En la gestió i també com a editorialista i articulista. El 1899 és nomenat director i ho va ser fins a la seva mort. Arranca el periòdic convertint-lo

en una tribuna de gran influència i n'és el líder. Ho palesa el 1902, arran de la seva detenció policíaca. Hi ha una gran campanya popular, una campanya extraordinària en suport seu i per al seu alliberament, que li atorga una aureola de màrtir de la causa sagrada. Torna aviat a la palestra i el mateix any ha de fer una cura de repòs al sanatori de Durtol, a França. Després de la malaltia, el 1904 es reintegra plenament a la vida activa. De la seva dedicació a *La Veu* en tenim diferents testimonis:²³ hi va diàriament, hi escriu sovint, però no es prodiga. La quantitat de textos que publica²⁴ és una evidència. Vegem la taula següent amb les quantitats concretes:

Taula núm. 3

Articles de Prat de la Riba a <i>La Veu</i>			
1899	35	1908	6
1900	17	1909	8
1901	11	1910	4
1902	8	1911	4
1903	–	1912	1
1904	12	1913	13
1905	23	1914	2
1906	63	1915	–
1907	15	1916	6
		1917	2
		Total	230

Segurament hi ha altres textos seus, sense signatura i de difícil fixació. Així s'afirma²⁵ i és difícil precisar-ho, però la tendència és molt clara. Fora del 1902 i la malaltia després de l'estada a la presó de Santa Amàlia, constatem una mitjana d'un article mensual durant els primers set anys i un descens —molts pocs articles— la resta d'anys, llevat d'alguna excepció, és clar. No ens podem fixar en el contingut d'aquests articles ni tampoc en el model periodístic del diari durant el mandat de Prat. Fuig de les nostres possibilitats: només volem mostrar la vinculació de Prat amb el diari i, encara, de forma esquemàtica!

Estudiar a fons l'aparició i els primers temps del periòdic és fixarse, doncs, en la figura i l'obra de Prat. En arribar a la direcció de *La Veu de Catalunya*, són nota-

23. Pilar MARTÍNEZ CARNÉ i ASCASÓ, *Enric Prat de la Riba i Leongi Soler i March*, p. 73.

24. Josep M. AINAUD DE LASARTE i Enric JARDÍ, «Bibliografia», a *Prat de la Riba: home de govern*, Barcelona, Ariel, 1973, p. 297 i seg. Ho complementa *Homenatge a Enric Prat de la Riba. Missatges i Manifestos (1897-1917)*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 1992. Vegeu també Borja de RIQUER, *Identitats contemporànies: Catalunya i Espanya*, Vic, Eumo, 2000, i Manuel PÉREZ NESPEREIRA, *Prat de la Riba. Nacionalisme i formació d'un estat català*, Barcelona, Base, 2007.

25. J. A. PAPPALÀ i J. M. LLADÓ, *Ferran Valls i Taberner. Un política per a la cultura catalana*, Barcelona, Ariel, 1970, p. 7879.

bles el prestigi i la popularitat que té com a periodista polític. És el millor, com ha escrit Josep M. Casasús. Ha estat president del Centre Escolar Catalanista, secretari de l'Ateneu Barcelonès i de la Unió Catalanista, promotor polític que esdevé nexa d'unió, col·laborador de revistes catalanistes —*La Renaixensa*, *Las Cuatro Barras* i el setmanari *La Veu de Catalunya*—. El volum dels seus escrits de joventut, anteriors a la direcció del diari, és representatiu de la seva projecció. De disset textos, set són discursos o manifestos.²⁶

La figura del Prat periodista ha estat tractada per Joaquim Pellicena,²⁷ Jaume Bofill i Matas,²⁸ Lluís Duran i Ventosa,²⁹ Manuel Brunet,³⁰ Enric Jardí³¹ i Josep M. Casasús.³² El treball de Jardí destaca la importància de l'aportació de Prat atesa la gran quantitat d'escriptors que participen en el diari i com, a més d'una eina de combat, Prat crea un poderós instrument de cultura. Sobre el paper de Prat com a periodista cal indicar el notable protagonisme que dona a la teoria de la propaganda,³³ l'elaboració i la millora del diari.³⁴ Prat és el seny pairal i la patriòtica guia dels

26. Enric PRAT DE LA RIBA, *Escrips de joventut*, a cura d'Enric Jardí, Barcelona, La Magrana i Diputació de Barcelona, 1987. Altres obres sobre Prat són: *El pensament social de Prat de la Riba exposat per ell mateix*, pròleg de Jordi Xifra, Barcelona, Bosch, 1971; Antoni ROVIRA I VIRGILI, «Prat de la Riba», a Antoni ROVIRA I VIRGILI, *Els polítics catalans*, Barcelona, 1929 (2a ed.: Barcelona, Galba, 1979), i també a Isidre MOLAS (cur.), *Prat de la Riba*, Barcelona, Edicions 62, 1968; Josep PLA, «El senyor Prat de la Riba», a Josep PLA, *Obra completa*, vol. XI, Barcelona, Destino, 1969 (2a ed.: 1980), p. 959; Martí ESTEVE, «Biografia de Prat de la Riba», *Quaderns d'Estudi* (Barcelona) (reed.: Barcelona, s/e, 1917), etc.

27. Joaquim PELLICENA, «Enric Prat de la Riba», conferència a Ràdio Barcelona, 3-VI-1933, reproduït a *Annals del Periodisme Català*, núm. 2 (1933), p. 5-15.

28. Jaume BOFILL I MATAS, *Prat de la Riba i la cultura catalana*, edició a cura de Jordi Casassas, Barcelona, Edicions 62, 1979, p. 145151.

29. El pròleg a l'edició dels *Articles*, Barcelona, Biblioteca Política de la Lliga Catalana, 1934, i la semblança a *Vida de periodistes il·lustres*, Barcelona, Associació de la Premsa Diària, 1923 (*Anuario de la Asociación de la Prensa Diaria de Barcelona*).

30. Manuel BRUNET, «Els articles d'en Prat de la Riba», LVC, 25VII1934.

31. Enric JARDÍ, «L'obra de cultura de Prat de la Riba», p. 155205.

32. Josep M. CASASÚS, «1714. Els herois màrtirs», a Josep M. CASASÚS, *Periodisme català que ha fet història*, Barcelona, Proa, 1996, p. 9598. «La interpretació crítica que va fer Enric Prat de la Riba, periodista polític, d'un Onze de Setembre massa mitíficat», *Cultura*, núm. 4 (1989), p. 64-65, i reproduït a *Periodisme que ha fet història*, Barcelona, Diputació de Barcelona i Col·legi de Periodistes de Catalunya, 1991, p. 4951, i a *Periodisme català que ha fet història*, Barcelona, Proa, 1996. Vegeu també la conferència feta a la Casa Museu Prat de la Riba, a Castellarçol, a *Annals*, núm. 7 (1991), p. 513, la millor visió periodística de Prat, per l'amplitud i la visió de conjunt.

33. Veg. els documents del seu fons que hem exhumat a l'ANC, que incloem a l'apèndix i que mostren una sentida preocupació per la projecció social del catalanisme polític a través del periodisme.

34. La història de *La Veu* fins al 1917 està íntimament lligada a Prat i a l'arxiu que es conserva del fundador i director del diari trobem nombrosos papers de tot tipus vinculats al diari. Com a detall de l'interès que tenia per la millora del diari esmentem els projectes de full marítim i full comercial i industrial, que reflecteixen la seva voluntat de fer transcendir el radi d'acció de *La Veu* del món cultural al general seguint el full artístic i el full agrícola. En el primer hi havia de figurar: «Article de fondo; Notes de pesca a la costa catalana, a Espanya i a l'estranger; Notícies de construcció de barques, noves línies, companyies importants, Estadístiques; Situació dels vapors de les principals companyies espanyoles el dia abans; Dates de sortida de vapor de Barcelona durant la setmana següent; Desenrotll de les marines de guerra estrangeres i Notícies interessants sobre elles». En el segon, «Fulla comercial i industrial», les seccions havien de ser: «Article de fondo; Revista mercat de Barcelona; Notes bursàtils; Notícies curioses, Estadístiques estrangeres; Notes dels cònsuls espanyols de l'estranger enviades al Ministeri d'Estat; Notes d'indústria novament establertes a Catalunya de pocs anys a aquesta part; Notes d'afectes d'empreses [...] del Foment del Treball Nacional». Veg. el full

quals parla qui el substitueix anys després de la mort, Joaquim Pellicena.

La imatge que ha quedat de Prat és la d'un pensador, un home silenciós, treballador i organitzador nat. A diferència de Cambó, orador i nervi, essència de l'activitat frenètica política a curt termini, Prat representa la constància, la perseverança, el llarg camí. Jaume Bofill i Mates, que el conegué bé, en fa un encès elogi a l'obra que s'havia de titular *En Prat de la Riba, propulsor eminentíssim de la cultura catalana*, títol ampul·lós que el curador Jordi Casassas³⁵ ajustà encertadament.

Bofill esmenta la cavalcada de triomfs i d'èxit, com també «els martiris, les hores d'angúnia i de passió», les persecucions —«dotzenes de vegades denunciada, cinc cops suspesa, últimament assaltada»—, i elabora els principis de l'actuació periodística. Bofill el considera «absoluta rectitud moral», «política constructiva i perdurable», «serenitat i prudència», «optimisme», etc., que esmenta com els atributs de la professió, i exposa que Prat té, del veritable periodista, la curiositat universal, l'amor a totes les coses. Les seves campanyes en favor de la cultura, de la beneficència, de l'art... són constants i no pequen mai de tendencioses. I li reconeix valentia pels seus atacs, densitat en la ideologia, afany didàctic en la projecció de la llengua.

El periodisme de Prat és d'opinió, doctrinari, ideològic, una prosa clara i precisa, lògica i diàfana. Tanmateix, quan cal, és dura en el fons, tot i els matisos. I similar en impacte social i en objectius d'incidència com a periodisme de persuasió, a la d'Almirall, Maragall, Mañé o Torras i Bages. Aquests textos, incloent-hi els de Prat, passen fàcilment del paper periòdic al llibre, com a reconeixement de la seva qualitat i influència social i com a exponent del bon treball formal.

Prat utilitza la via directa i elaborada d'aquest periodisme de persuasió com a element directe d'influència, abans que l'edició de llibres o d'opuscles, que, tanmateix, també empra. És el prototipus del polític català que utilitza la premsa com a plataforma per a l'exposició del seu ideari atesa la manca d'altres altaveus catalanistes.

Sobre l'activitat periodística de Prat, atesa la seva importància, l'ha estudiat molt bé Josep M. Casasús,³⁶ que afirma:

L'articulística de Prat, nogensmenys, és modèlica del gènere. Home de salut feble, de tarannà reservat, de paraula insegura, de temperament tímid, va confiar el futur de tota la seva sòlida vocació política a la persuasió mitjançant els escrits [...] Convençut de la força del periodisme es va lliurar a l'exercici brillant d'un articulisme en el qual vertebrava el seu pensament pragmàtic, realista, moderat, pactista, però alhora crític, inquiet, tenaç, decidit, singular.

Encara manifesta que la prosa política periodística de Prat és plena de coratge,

sense numerar, ANC, Fons Prat, carpeta «La Veu».

35. Jaume BOFILL I MATES, *Prat de la Riba i la cultura catalana*, p. 147 i seg.

36. Joan MARTÍ MIRALLES, «Miscel·lània de les miscel·lànies jurídiques d'en Prat de la Riba» (1918), reedició a *Revista Jurídica de Catalunya*, núm. extraordinari del 75è aniversari (1970), p. 1768; Enric JARDÍ, «L'obra de cultura de Prat de la Riba», a Enric JARDÍ, *Prat de la Riba, propulsor de la llengua i la cultura*, p. 155205; Josep M. CASASÚS, «La interpretació crítica que va fer Enric Prat de la Riba, periodista polític».

de polèmica ardida, d'argumentacions plenes d'argumentacions per esdeveniments o fets clau: la llengua, l'11 de setembre, la qüestió catalana i que excel·leixen per la capacitat persuasiva, per la perfecta disposició dels successius elements aportats, per l'argumentació òptimament travada, per la claredat d'expressió, per la diàfana precisió del seu pensament, per la rigor expositiva, en definitiva, pel seu estil directe, impecable, incisiu.

Prat, segons el que destaca el seu biògraf, Rafael Olivar, és el polític de la Lliga que s'ocupa més del periòdic: dirigeix campanyes, denuncia la discriminació de la llengua —per exemple, la impossibilitat d'usarla, el 1899, en el telègraf—, promou el coneixement de la literatura. *La Veu de Catalunya* d'aquests primers temps és una caixa de ressonància de tots els concursos literaris d'arreu el país, la crítica de llibres que s'hi fa és una labor notable i, en conjunt, insisteix en la normalització de la llengua, la seva codificació, i, finalment, potser, el valor propagandístic que té el periòdic amb les seves dues edicions diàries, ja que apareix cada dia,³⁷ dilluns inclosos.

Prat viu el diari, hi va cada dia, treballa el periodisme. No només mira i esmena les galeres, sinó que és el director efectiu del diari:³⁸ rep visites, despatxa correspondència, fitxa nous redactors i els dona instruccions, assumeix, en fi, tota la labor direccional habitual en un periòdic.³⁹

El 1902 és empresonat per la publicació d'una carta a favor dels camperols i els vinyataires de la Catalunya Nord. Titulada «Separatisme al Rosselló», afirma que els pagesos del Rosselló proposen fer causa comuna amb els catalans del sud si el Govern francès segueix concedint tan poca atenció als seus interessos. Prat va a la presó només una setmana, però la seva salut se'n ressent i mor amb quaranta-set anys.

Després de la detenció no es refà físicament. El desànim penetra la seva relació

37. Enric JARDÍ, «L'obra de cultura de Prat de la Riba», p. 155 i seg.

38. Una anècdota de Joan Santamaria explica una visita seva a la redacció del diari per a portar-hi un poema per publicar. Demana pel director i se li diu que està molt enfeinat perquè són dies d'agitació política. El jovencell contesta que l'afer que el duu allí és important i urgent. El redactor pensa que deu estar relacionat amb l'activitat general i el fa passar. Tot seguit té lloc un diàleg entenedridor:

—Vostè dirà.

Jo no vaig dir res. Per tota resposta, em poso la mà a la butxaca i li allargo uns papers.

—Què és això...? replicà.

—Li duia aquests versos —a Prat de la Riba instintivament, li escapà un moviment de refús, però, desseguida, en la seva cara seriosa, s'hi dibuixà un somris de bonhomia. S'aixecà amb dos dits les ulleres, pega una llambregada a aquells papers que tenia a les mans i llegí amb veu alta:

—“L'ànima em fuig...”

I afegí, ja completament desarmat:

—¿Què és vostè l'autor d'aquests versos?

—Si senyor —li responc amb urc.

—Quants anys té, ara?

—Vaig pels quinze.

—Està bé. Els llegiré amb molt de gust i si m'agraden faré de manera de publicarlos al diari.

S'alça de la cadira, m'acompanya fins a la porta [...]. Uns dies després els versos, primers i últims segons confessió de l'autor, és publicaren.» Vegeu Joan SANTAMARIA, «La meua primera poesia», LVC, núm. extra gener de 1929.

39. Enric JARDÍ, «L'obra de cultura de Prat de la Riba», p. 155 i seg.

amb el diari. Dimiteix. La Junta General Extraordinària que es reuneix l'1 de desembre de 1903 reacciona davant la petició de Prat de la Riba. L'acord del desembre de 1903 tramet un desig de millora de la salut de Prat de part del president, Josep Puig i Cadafalch, i del secretari, Lluís Duran i Ventosa, i alhora se li reitera la confiança. Tot i la malaltia, segons la nombrosa correspondència conservada, participa en el periòdic amb ordres, consells o suggeriments. I això val tant per al període 1902-1904 com per a l'etapa final de la vida. Les temporades que Prat no anava a la redacció, acudia cada dia a casa de Morató «havent dinat a informarlo i rebre'n instruccions».⁴⁰

Prat utilitza el periòdic per a donar a conèixer el seu pensament i per a difondre les activitats de to polític i cultural en les quals convé que hi hagi una projecció: des de memòries d'activitats culturals⁴¹ fins a manifestos i discursos, una antologia dels quals és a cura d'Ainaud de Lasarte⁴² i, és clar, a l'obra completa esmentada.

És molt interessant el concepte que té Prat de *periodisme*. És una voluntat que té un constant dilema: hom vol fer un diari de masses, però les limitacions que imposen la política, la literatura, etc., fan que es bescanti aquest to popular. Segueixen la idea els directors posteriors. Pellicena⁴³ remarca respecte a aquesta qüestió:

Ell tenia de la premsa, i de l'eficàcia de la premsa, el més alt concepte. Creia que, sense una premsa forta i llegida, no era possible que s'obrissin camí les reivindicacions d'un poble. Veia en la premsa no sols un òrgan d'opinió sinó també un instrument de govern. Donava, doncs, a la llibertat de la premsa una transcendència humana, una transcendència històrica. La llibertat dels pobles era, per a ell, el complement necessari de la llibertat dels homes. I com a element insuperable de propaganda, en defensa d'aquesta llibertat individual i en defensa d'aquella llibertat col·lectiva, hi veia el periòdic. Prat de la Riba donava, així, al periodisme català les perspectives més dilatades.

Prat sempre té el diari en el pensament com a eina de treball. Fins com a president de la Mancomunitat, en el moment més àlgid del seu prestigi i la seva responsabilitat, tenia un pensament o una directriu⁴⁴ per a *La Veu*.

Però no tot són elogis. Hom retreu a Prat la censura a Maragall, el pacte el

40. Antoni CLOSAS, «Josep Morató, un periodista en el record», *Serra d'Or*, núm. 190 (15VII1975).

41. Per exemple, la relacionada mb la creació de noves seccions de l'Institut d'Estudis Catalans (LVC, 2IV1911).

42. Josep M. AINAUD DE LASARTE, *Homenatge a Enric Prat de la Riba. Missatges i manifestos (1897-1917)*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, 1992.

43. Joaquim PELLICENA, «Enric Prat de la Riba».

44. Carles SOLDEVILA, *Del llum de gas al llum elèctric*, Barcelona, Aedos, p. 15581557, p. 1610: «Passava tot el dia al seu despatx oficial. Hi rebia molta gent. Era tan capaç de suportar durant un hora la divagació d'una comissió de pagesos que procura la construcció d'un pont com d'escoltar les facècies que li contava l'historiador Francesc Martorell; d'assistir a una sessió de l'Institut com de suggerir l'article de fons de *La Veu*».

1909 amb els caciquistes en lloc dels republicans solidaris, el suport als governs centralistes, l'acceptació de la medalla d'Isabel la Catòlica, etc., fins a arribar a les polèmiques notables amb *El Poble Català* o els setmanaris satírics republicans per la qüestió social, que és el gran repte que ha d'assolir. *La Veu de Catalunya* és la plataforma polèmica des d'on Prat —en mots de Jardí— exerceix una labor de proselitisme a favor del catalanisme militant, de propaganda del partit del qual és òrgan i, sobretot, d'articulisme polític, doctrinari i mentor d'un cos social.

El director del diari fou, als ulls de Rovira i Virgili, el responsable que orientà el partit vers una «coloració burgesa, conservadora, clerical i plutocràtica el catalanisme. Abans de la Lliga, l'element popular mirava el catalanisme com una extravagància, però no el mirava amb animadversió. L'odi nasqué per l'oposició que es creà entre la massa republicana i la Lliga».⁴⁵ No hi ha dubte que l'actuació política derivada del programa és la que marca aquesta coloració i, després, l'ideal de la Solidaritat que sabé capitalitzar extraordinàriament bé la Lliga, la por a la revolució, vista real amb el cas rus, s'aprofundí el sentit d'una societat dirigida per minories rectores.

Per a la Lliga, l'articulista —de fet, tot Prat— esdevingué un punt de referència. En aparèixer el volum *Articles* (1934), Duran i Ventosa remarca en el pròleg que Prat deduïa el dret de Catalunya al propi govern «no pas d'una voluntat col·lectiva dels catalans, en un moment donat, de tenir-la [...], sinó que afirmava l'existència real de Catalunya amb el fet reconegut d'una personalitat pròpia del poble català».

A les mateixes pàgines del diari, en aparèixer, Manuel Brunet escriu en portada el 25 de juliol un comentari sota la rúbrica «Els articles d'En Prat de la Riba» on constata «la satisfacció del partit per aquesta recuperació que pot ajudar a vertebrar una fermesa».

Els dos constaten l'eficàcia de Prat en la labor de propaganda, de difusió en moments complexos, com fou, diu Duran, doblegar-se en la discussió parlamentària sobre les rebaixes d'ensenyament a l'Estatut, cosa que, afirma, Prat no haguera acceptat.

45. Antoni ROVIRA I VIRGILI, «E. Prat de la Riba»; Albert BALCELLS, *Cataluña Contemporánea*, vol. II, (1900/1939), Madrid, Siglo XXI, 1974 i 1977.